

Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень
УДК 342.7

Янушевський Олексій Миколайович

аспірант

Київського університету інтелектуальної власності та права

НУ «Одеська юридична академія»

Yanushevskiy Oleksiy

Postgraduate of the

Kyiv University of Intellectual Property and Law of

NU «Odesa Academy of Law»

РЕФЛЕКСІЇ ІДЕЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ ТА ПРАВА

ПОСТІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

REFLECTIONS ON THE IDEA OF JUSTICE AND RIGHTS OF THE POST-INFORMATION SOCIETY

***Анотація.** У статті досліджено проблему існування ідеї справедливості у праві і права у постінформаційному суспільстві. Розглянуто поняття «постінформаційне суспільство», етапи його розвитку, ключові характеристики та ті чинники, які зумовили постінформаційний перехід. Акцентовано увагу на праві як соціального регулятора і справедливості як ідеї права та регулятора етичного. Подано розлогу характеристику ризиків і похідних від них правових дилем, що прогнозовано виникають під час суспільного конфлікту між інформаційним потоком і розумом та свідомістю людини в постінформаційну епоху. Проаналізовано концептуальну теорію розвитку інформаційного суспільства Ф. Вебстера. Визначено, що постінформаційне суспільство у становленні проходить дві фази: перша – результат Четвертої промислової (цифрової) революції і широкого*

поширення інтелектуальних технологій; друга – це період, який активно формувався з початком пандемії covid-19. Доведено, що остаточне впровадження інтелектуальних технологій у повсякденне життя індивідів сприяє ефективному функціонуванню нової правової системи. Доведено тезу, що в постінформаційну епоху право стає інструментом втримання влади і гарантій вигід від неї, а не загальносуспільним соціальним регулятором. Констатовано необхідність пошуку нового соціального регулятора, заснованого на філософсько-правових категоріях «правда» і «справедливість».

Вступ. Безпрецедентний технологічний розвиток сучасної епохи здатен спонукати людину переосмислити багато чого з того, що в її житті традиційно вважалося самозрозумілим, перевизначити традиційні соціальні закономірності, концепції, ідеї та загальнолюдські цінності. Прискорення технологічних можливостей сучасного суспільства для адаптації до нових змін життя людини кидає виклик звичним умовам функціонування професійної діяльності та освіти, торгівлі та сфери споживання, науки та права, що робить термін «інформаційне суспільство» частково застарілим у притаманному йому сенсі опису відповідного стану соціуму. Наявні дослідження насамперед фокусують увагу на загальній проблемі переходу від інформаційного суспільства до постінформаційного. Акцент робиться на тому, що технологічний розвиток у постінформаційному суспільстві суттєво змінить соціальне буття людини та особливості її функціонування на різних рівнях соціальних відносин (на відміну від відповідних зв'язків і відносин у суспільстві інформаційному).

Мета. Дослідження феномену постінформаційного суспільства і пошук відповіді на проблематику про соціальні, моральні і правові виклики для людства у найближчій історичній перспективі.

Матеріали і методи. Методологічною базою є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: порівняльно-правовий; системи правових норм; формально-юридичний; аналізу і синтезу; системно-структурний.

Результати. Досліджено проблематику філософсько-правової категорії справедливості у постінформаційному суспільстві. Розглянуто поняття «постінформаційне суспільство», етапи розвитку, ключові характеристики та ті чинники. Визначено право як соціальний регулятор. Досліджено категорію справедливості як ідеї права та регулятора етичного. Деталізовано характеристики ризиків і похідних від них правових дилем, що прогнозовано виникають під час суспільного конфлікту між інформаційним потоком і розумом та свідомістю людини в постінформаційну епоху. Проаналізовано концептуальну теорію розвитку інформаційного суспільства Ф. Вебстера. Доведено актуальність пошуку нового соціального регулятора, заснованого на філософсько-правових категоріях «правда» і «справедливість».

Перспективи. У подальших наукових розвідках поглибити вивчення концепції справедливості як філософсько-правової категорії у постіндустріальному суспільстві.

Ключові слова: постінформаційна епоха, постінформаційне суспільство, філософсько-правова категорія справедливості, право як соціальний регулятор, «знавісніле» право.

Summary. The article examines the problem of the existence of the idea of justice in law and law in the post-information society. The concept of «post-information society», the stages of its development, key characteristics and the factors that led to the post-information transition are considered. Attention is focused on law as a social regulator and justice as an idea of law and an ethical regulator. A detailed description of the risks and legal dilemmas derived from them, which are predicted to arise during the social conflict between the

information flow and the mind and consciousness of a person in the post-information age, is given. F. Webster's conceptual theory of information society development is analyzed. It was determined that the post-information society in its formation goes through two phases: the first is the result of the Fourth Industrial (Digital) Revolution and the wide spread of intellectual technologies; the second is the period that was actively formed with the beginning of the covid-19 pandemic. It has been proven that the final implementation of intelligent technologies in the everyday life of individuals contributes to the effective functioning of the new legal system. The thesis is proved that in the post-information age, law becomes a tool for maintaining power and guarantees benefits from it, and not a universal social regulator. The necessity of finding a new social regulator based on the philosophical and legal categories of «truth» and «justice» has been established.

Introduction. The unprecedented technological development of the modern era is capable of prompting a person to rethink much of what in his life was traditionally considered self-evident, to redefine traditional social laws, concepts, ideas and universal human values. The acceleration of the technological capabilities of modern society to adapt to new changes in human life challenges the usual conditions of the functioning of professional activity and education, trade and the sphere of consumption, science and law, which makes the term «information society» partially obsolete in its inherent sense of describing the corresponding state of society. Existing studies primarily focus attention on the general problem of the transition from the information society to the post-information society. Emphasis is placed on the fact that technological development in the post-information society will significantly change the social existence of a person and the peculiarities of its functioning at various levels of social relations (as opposed to the corresponding connections and relations in the information society).

Purpose. Study of the phenomenon of the postinformation society and the search for an answer to the problems of social, moral and legal challenges for humanity in the nearest historical perspective.

Materials and methods. The methodological basis is general scientific and special methods of knowledge: comparative and legal; systems of legal norms; formal and legal; analysis and synthesis; systemic and structural.

Results. The problem of the philosophical and legal category of justice in the post-information society is studied. The concept of «post-information society», stages of development, key characteristics and those factors are considered. Law is defined as a social regulator. The category of justice as an idea of law and an ethical regulator has been studied. The characteristics of the risks and legal dilemmas derived from them, which are predicted to arise during the social conflict between the information flow and the mind and consciousness of a person in the post-information age, are detailed. F. Webster's conceptual theory of information society development is analyzed. The relevance of the search for a new social regulator based on the philosophical and legal categories of «truth» and «justice» has been proven.

Discussion. In further research, deepen the study of the concept of justice as a philosophical and legal category in post-industrial society.

Key words: *post-information age, post-information society, philosophical and legal category of justice, law as a social regulator, «cognitive» law.*

Постановка проблеми. Прискорення технологічних можливостей сучасного суспільства для адаптації до нових змін життя людини кидає виклик звичним умовам функціонування професійної діяльності та освіти, торгівлі та сфери споживання, науки та права, що робить термін «інформаційне суспільство» частково застарілим у притаманному йому сенсі опису відповідного стану соціуму. Безпрецедентний технологічний розвиток сучасної епохи здатен спонукати людину переосмислити багато

чого з того, що в її житті традиційно вважалося самозрозумілим, перевизначити традиційні соціальні закономірності, концепції, ідеї та загальнолюдські цінності. Наявні дослідження насамперед фокусують увагу на загальній проблемі переходу від інформаційного суспільства до постінформаційного. Акцент робиться на тому, що технологічний розвиток у постінформаційному суспільстві суттєво змінить соціальне буття людини та особливості її функціонування на різних рівнях соціальних відносин (на відміну від відповідних зв'язків і відносин у суспільстві інформаційному).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним із найвідоміших теоретиків інформаційного та постінформаційного суспільств є Френк Вебстер. У книжці «Теорії інформаційних суспільств» [1] він детально розглянув п'ять основних елементів, а також зробив детальний науковий опис їхньої фазовості розвитку. Четверта промислова революція (Індустрія 4.0) як основа зазначеного вище постінформаційного переходу була породжена новими і проривними інтелектуальними та інформаційними технологіями, які активно досліджувалася Bai C., Dallasega P., Orzes G., Sarkis J. [3]. Доктор Е. Халіфа у роботах дає детальну характеристику постінформаційного суспільства [7], а Д. Гах вводить понятійний апарат для дослідження ключових технологій останнього, зокрема, ввів саме поняття «інформаційно-телекомунікаційні» технології [4–5].

Метою статті є осмислення феномену постінформаційного суспільства і пошук відповіді на проблематику про соціальні, моральні і правові виклики для людства у найближчій історичній перспективі. Спроби описати постінформаційне суспільство і його характерні риси представлені недостатньо, а в частині, що стосується місця в цьому суспільстві права і справедливості саме як правової ідеї мало досліджені.

Матеріали і методи. Методологічною базою є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: порівняльно-правовий; системи правових норм; формально-юридичний; аналізу і синтезу; системно-структурний.

Виклад основного матеріалу. За твердженням Ф. Вебстера [1], інформаційне суспільство пройшло дві фази розвитку, перш ніж стати таким, яким його розуміють і трактують сучасні дослідники. Перший етап, що охопив кінець 1970-х і початок 1980-х років, був відзначений появою персональних комп'ютерів. Цей етап ознаменувався появою комп'ютерних технологій і телемовлення із використанням супутників. Що стосується другого етапу, то він розпочався із середини 1990-х років і характеризується масштабним впровадженням нових технологій у засоби зв'язку, таких як комп'ютерні мережі, глобальна електронна пошта і, нарешті, мережа Інтернет. Британський соціолог вважає, що широка популярність Інтернету і той факт, що його почали постійно використовувати в усіх ключових соціальних сферах (економіці, освіті, промисловому виробництві, політиці тощо), дають нам підстави говорити про те, що нова соціально-технологічна система, яка йде слідом за інформаційним суспільством, уже перебуває на стадії ефективного розроблення. Ця нова система здебільшого отримує вигоду з комунікаційних технологій, які, за словами Вебстера, є ключем до майбутнього настільки, що нездатність суспільства йти в ногу зі швидким розвитком комунікаційних технологій означатиме його зникнення у звичному для людини розумінні [1]. Традиційно інформаційні технології асоціюються з Третьою промисловою революцією, що охопила період із середини 1970-х рр. до початку XXI ст. Після цього всі зацікавлені сторони почали обговорювати Четверту промислову революцію, на чолі якої опинилися передові, більш розумні технології, що прокладають шлях до становлення постінформаційного суспільства (далі – ПІС). Примітно, що в той час як власне інформація являє собою структурний елемент інформаційного суспільства, штучний інтелект (далі – ШІ) нині стає основоположним компонентом для постінформаційного суспільства. Повертаючись до теорії розвитку інформаційного суспільства Ф. Вебстера,

можна зазначити, що постінформаційне суспільство у своєму становленні також проходить дві фази. Перша фаза – результат Четвертої промислової (цифрової) революції та широкого поширення інтелектуальних технологій. Усе це можна було спостерігати протягом двох перших десятиліть ХХІ ст. Друга фаза – це період, який активно формувався з початком пандемії covid-19 і став свідченням остаточного впровадження інтелектуальних технологій у повсякденне життя людини: від роботи і навчання до покупок через інтернет, демонструючи той факт, що нова система здатна функціонувати. Очевидно, що саме на це вказував Вебстер, наголошуючи на тезі про те, що технологічний розвиток призведе до суспільств, які не матимуть змоги винятково з власної волі бути онлайн чи офлайн стосовно світової інформаційної мережі. Користувачі назавжди виявляться підключеними до Інтернету, незалежно від часових і просторових чинників. Спочатку, визначаючи інформаційне суспільство, Ф. Вебстер вважав, що великий обсяг інформації, накопичуючись, просто наповнює і тим самим формує це нове суспільство [1]. Пізніше Вебстер додав ще один аспект у визначення інформаційного суспільства, заявивши, що йдеться не про кількість наявної у нас інформації, а про те, наскільки інформація здатна якісно змінити наш спосіб життя і мислення. Нині суспільство значно порозумнішало як технологічно («розумний уряд», «розумне місто», «розумний дім»), так й інтелектуально («суспільство знань», що сформувалося). Саме це відбувається в постінформаційному суспільстві: «розумні» технології, які залежать від більшого обсягу даних, змінюють те, як людина у соціальному просторі починає жити і мислити. Якісний аспект інформаційного суспільства виявляється одним із базових елементів становлення постінформаційного суспільства. Застосовуючи елементи Ф. Вебстера до постінформаційного суспільства, ми приходимо до оновлених і доповнених характеристик його наведених вище базових елементів.

Четверта промислова революція (Індустрія 4.0) як основа зазначеного вище переходу була породжена новими і проривними інтелектуальними та інформаційними технологіями [3]. Сучасний світ – свідок цієї революції, підживлюваної штучним інтелектом, нейромережею, блокчейн-технологією, надшвидкісним Інтернетом стандарту 5G, 3D-принтерами, імплантацією мікрочипів і багатьма іншими технологічними новинками. І це лише деякі з нових типів інформаційно-інтелектуальних систем, які очікувано змінять життя соціуму в найближчу пару десятиліть. Крім того, прискорення технологічних можливостей людського суспільства для адаптації до нових природних змін життя і пов'язаних із ним обмежень кидає виклик звичним умовам функціонування професійної діяльності, навчання і торгівлі через інтернет. А це вже зараз робить термін «інформаційне суспільство» частково застарілим у притаманному йому сенсі опису відповідного стану соціуму. У найближчій перспективі в суспільстві буде усунуто тонку межу між людським і нелюдським, а машини відіграватимуть дедалі важливішу роль порівняно з людьми. ШІ стане основним компонентом кожної виконуваної роботи та розв'язуваного завдання, що стане базою для формування нового рівня суспільства у глобальній соціальній трансформації до постінформаційного суспільства.

Доктор Е. Халіфа стверджує, що ППС – це 5-те покоління суспільств, відомих людству дотепер, які прийшли після попередніх чотирьох поколінь: суспільства мисливців-збирачів, сільськогосподарського суспільства, індустріального суспільства та інформаційного суспільства. ППС – це суспільство, у якому інформація стає завданням сама по собі, завданням, яке виконують, щойно про неї думають: інформація та машина, з одного боку, і людський розум, з іншого, стають єдиним цілим [7].

Постінформаційне суспільство – це суспільство, в якому інформація і машина, з одного боку, і людський розум – з другого, стають єдиним

цілим, при цьому поширення інформації дедалі меншою мірою залежить від людини та її свідомої участі, адже машини отримують технологічну здатність безпосередньо спілкуватися між собою.

Модель ієрархії мотивацій у навчанні (англ. Simple Learning Motivation Hierarchy Model / SLMHM) [4; 5], використана для побудови моделі розвитку суспільства, дає ПІС наступне визначення та визначає його характеристики: «Постінформаційне суспільство – стадія творчості, раціональності, розширення і тотальності. Важливо: інтуїція, ідеї, творчість. Інформаційно-комунікативні технології (ІКТ): машинна інтуїція [5; 6]. Ключові характеристики ПІС, за [7], достатньо дискусійні: 1) шанси для країн, що швидко розвиваються, хоч би якими маленькими чи бідними ці країни не були; 2) люди матимуть більше впливу; 3) нові види конкуренції за контроль особистої інформації фізичних осіб; 4) краще розуміння соціальних тенденцій та індивідуальних пріоритетів і вподобань; 5) кіборги – напівлюди-напівмашини; 6) складність керування середовищем інтелектуальних машин, що виникає внаслідок технологічного розвитку. Саме така трансформація, на думку автора [7], стане свідченням становлення постінформаційного суспільства, яке суттєво змінить умови існування людини, скоригує смислове розуміння більшості соціальних інститутів у глобальній соціальній системі. Такі зміни стануть результатом нових видів технологій, які порівняно з людськими навичками виявляються набагато досконалішими та ефективнішими. Такі технології апріорі містять різні за складністю різновиди ШІ, Інтернет речей, безпілотні автомобілі, безпілотні літальні апарати, квантові комп'ютери, передові системи комунікацій та інші технології найближчого майбутнього, тобто усе те, що можна використати для забезпечення всіх видів взаємодії між людьми у звичному соціальному бутті.

Оскільки роботизація поступово стане незамінним компонентом у розвиненому постінформаційному суспільстві, останнє перевизначить соціальні, правові, політичні та економічні аспекти життєдіяльності людини, а також змусить суттєво переосмислити категорії «мораль», «моральність», «справедливість», «свободу», «рівність», «добро», «гуманізм». Це означає, що людина у постінформаційному суспільстві стикнеться з новими питаннями власного буття, насамперед етичними. Концепція справедливості, наприклад, ставитиметься під сумнів, і людині доведеться відповісти на складні запитання у світлі панування технологій, зокрема, щодо ідей правди і справедливості. І місце права як соціального регулятора та справедливості як ідеї права і регулятора етичного очікувано викликає побоювання, спираючись на низку ризиків і похідних від останніх дилем, що прогнозовано виникають під час суспільного конфлікту між інформаційним потоком і розумом та свідомістю людини у постінформаційну епоху. Перелік імовірних ризиків та їх характеристика подано у табл. 1.

Таблиця 1

Ризики права у постіндустріальному суспільстві

Ризики ППС для ідеї справедливості	Коротка характеристика ризиків
Цифрова нерівність	Нерівний доступ до цифрових технологій та інтернету між різними групами населення, рівних технологій та інтернету між різними групами населення, особливо в регіонах, що розвиваються, або серед соціально вразливих верств суспільства, посилення наявних соціальних нерівностей у доступі до інформації, освіти, можливостей праці та участі в суспільному житті
Проблеми конфіденційності та безпеки	Загрози для особистої конфіденційності та безпеки у зв'язку з масовим збором, зберіганням і обробкою цифрових даних, ризик для особистої свободи, недопущення дискримінації на основі персональних даних, а також можливість цифрового переслідування
Алгоритмічна дискримінація	Проблеми, пов'язані із застосуванням алгоритмів в ухваленні рішень, які можуть посилювати нерівність і дискримінацію, можливість зниження можливостей для деяких груп населення у сфері працевлаштування, освіти та інших сферах
Цифрове	Зміна вимог ринку праці внаслідок автоматизації та

працевлаштування та ринок праці	впровадження технологій, що може призвести до втрати робочих місць і збільшення соціальних нерівностей, ризик появи цифрової нерівності в можливості працевлаштування та рівні оплати
Цифрова освіта	Нерівний доступ до високотехнологічної освіти. високотехнологічної освіти, відсутність рівної якості навчання в різних регіонах і рівнях освітньої системи, можливість посилення соціальних нерівностей у сфері знань, навичок і можливостей на ринку праці
Цифрові медіа і суспільна інформація	Маніпуляції спотворенням інформації, фейкові новини та цифрові відлуння-камери, які можуть впливати на формування громадської думки, ризик для якісного суспільного діалогу, можливість підриву довіри до ЗМІ та інституцій
Цифрова демократія	Можливість спотворення процесів цифрової демократії, нерівна участь у цифровому просторі та цифровому просторі та цифрових голосуваннях, ризик для законного представництва та залученості громадян у процесі ухвалення важливих рішень
Цифрові сліди та контроль	Постійне відстеження цифрових слідів громадян вживання цифрових слідів громадян і можливість непрозорого використання цих даних, можливість порушення особистого життя, дискримінації і загрози для громадянської свободи

Джерело: узагальнено автором на основі [7]

Розв'язання цих проблем потребує не лише технічних заходів із забезпечення безпеки і конфіденційності даних, а й розробка ефективних політик, що ураховують соціальні аспекти і прагнуть справедливості у використанні цифрових технологій. Вказані ризики в практичному сенсі можна сформулювати у вигляді дилем-запитань щодо ситуацій, які без використання ідеї справедливості не можуть бути вирішені у правовій площині (табл. 2).

Таблиця 2

Дилеми-запитання щодо ситуацій у правовій площині

Дилеми-запитання
Чи є правовим, якщо робот (машина чи штучний інтелект) зазнає нападу або знищується людиною під час виконання своєї роботи?
Хто саме має право притягнути такого нападника до відповідальності і чи буде таке право?
Чи є виправданим, якщо безпілотний автомобіль позбавить життя пішохода, намагаючись врятувати життя свого пасажирів?
Чи зможуть люди говорити про рівність та справедливість у світі, де роботи виявляться набагато компетентнішими, ніж вони?
Як можна зберегти розумну і справедливу конфіденційність у суспільстві, яке є

повністю «відкритою книгою» для «машин»?
Як можна досягти справедливої свободи, якщо одній зі сторін (маємо на увазі людей і ШІ) вдасться контролювати іншу, підпорядковуючи собі?
Яким буде буття людини з позиції нового гуманізму або трансгуманізму?
Як здійснюватиметься справедливе управління містами і суспільствами?
Чи залишаться воно колишнім, чи зміниться через такі фундаментальні техносціальні трансформації і як саме?

Джерело: узагальнено автором на основі [7]

Наразі світ переходить у постінформаційне суспільство, яке живиться не стільки фактами, скільки їхніми інтерпретаціями. А якщо інтерпретації спрямовані на основні інстинкти, то все інше їм і підпорядковується. Причому це чудовисько годує саме себе: що більше ми говоримо про це, то більше зростає потреба в інформації і так по колу. За таких стану речей можна прогнозувати зміну самого характеру права.

Давньоримська позиція передбачає, що закон має абсолютне і загальнообов'язкове значення навіть за його несправедливості щодо людини чи спільноти та небезпеки для країни. Адже навіть разове порушення закону веде до його знецінення для держави, а ця небезпека вища вартості життя будь-якої окремої людини, групи громадян, і навіть вища ціни програних цією державою битв та війн.

Інша позиція, сформована філософськими течіями і правовими доктринами в епоху революційних подій початку ХХ ст., базувалася на визначенні закону як волі правлячого класу, способі організації класового суспільства. Відповідно, тодішня спроба побудувати безкласове суспільство пов'язувалася в тому числі і з ситуативними, суб'єктивними та суб'єктивними обмеженнями нещадної дії закону. І в так званих соціальних державах в рамках їх правових систем справедливість принаймні декларувалася як правовий принцип.

Вказані позиції тривалий час співіснували до недавнього часу, коли глобалізація, цифровізація і пов'язаний з ними розвиток суспільних відносин та інформаційно-комунікативних технологій призвів до

лавиноподібного зростання кількості законів. Будь-яка суспільна діяльність людини стала настільки зарегульованою, що майже кожен вчинок вів до порушення того чи того законодавчого правила. Цей феномен дістав назву «знавіснілого» права і став незручним вже всіх прошарків суспільства. Тому епідемія covid-19 стала тригером і точкою переходу від «знавіснілого» до «ситуативного» права, суть якого полягає у тому, що ускладнення права продовжиться, але його дотримання правлячими класами стає вибіркоким. При цьому для решти соціальних груп обов'язковість виконання законів і санкції за їх порушення лише зростатимуть. Ми стоїмо на порозі буквального впровадження в суспільні відносини «права сильного», які поки панують у політико-економічній сфері. Суть такого «правового» підходу полягає у тому, що будь-які домовленості чи договори діють лише тоді або доти, доки влаштовують їх сильну сторону, зберігаючи облігатне значення для слабшої.

В постінформаційну епоху постає пряма загроза поширення вказаних правил на правову систему в цілому. Законодавчо впроваджувані відступи від конституційних гарантій, верховенства права і справедливості під час епідемій, перманентних надзвичайного чи воєнного станів, лише її загрозу підтверджують. Право тепер буде визначатися за ситуативними потребами правлячого класу. Будь-яка реальна подія (епідемія, воєнні дії, тероризм, природна чи техногенна катастрофи) буде відразу інформаційно підсилена усіма наявними інформаційно-комунікативними ресурсами, що перебувають під контролем правлячого класу. Це стає приводом для швидкої цілеспрямованої зміни права у межах нової ситуації. Отже, в постінформаційну епоху право стане інструментом втримання влади і гарантій вигід від неї, а не загальносуспільним соціальним регулятором. Звідси право і справедливість як його засадничий принцип прогнозовано припинять існування, завдяки чому з'явиться ніша для соціального регулятора інноваційного типу.

Висновки. У постінформаційному суспільстві інформаційні технології утворили стихію, яка повністю визначає свідомість людей, суспільний уклад. Таке суспільство ми й називаємо постінформаційним. Право голосу в цій стихії набуває кожен індивід. В інформаційному потоці присутні, відповідно, всі мислимі, часто взаємовиключні версії реальності, від об'єктивних до абсолютно абсурдних. Вибір не просто широкий, а необмежений. За такого перебігу категорія правди скасовується, знеосмислюється. Уся інформація набуває однієї з трьох можливих якостей: або це політична пропаганда, або комерційна реклама, або розважальний продукт. На стиках цих різновидів є невеликі площини змішування. У будь-якому разі генерація цих трьох інформаційних потоків ніяк не пов'язана з прагненням довести до відома маси індивідуумів якісь реальні факти, обставини. Цей процес стимулюється іншими інтересами, що не виключають прямого обману, відвертої брехні. Вирішальну роль набуває потужність інформаційного ресурсу, кількість ЗМІ. Таким може стати і держава цілком, і політична група, партія, і будь-яка корпорація. Завдання у кожного на цьому ринку одне – створити якомога потужніший інформаційний тиск, спрямувати громадську думку в бажане русло. А отже, правда і справедливість, як у моральному, так і правовому сенсах нівелюються. І суспільство освоює нову правову модель існування, наповнюючи елемент категорії «постінформаційний» належним правовим змістом.

Література

1. Webster F. Theories of the Information Society. 4ed. *Routledge*. 2014.
2. Гах Д. Огляд моделі простої ієрархії мотивацій навчання. *Інтернет-освіта-наука: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф.* Вінниця, 2020. С. 225-227.

3. Bai C., Dallasega P., Orzes G., Sarkis J. Industry 4.0 technologies assessment: A sustainability perspective. *International Journal of Production Economics*. 2020. 229:107776. <http://doi.org/10.1016/j.ijpe.2020.107776>.
4. Gakh D. Look into the Future: Post-Information Society. Institute of Control Systems of ANAS. 2022.
5. Gakh D. Improving Structure of the SLMHM on the Base of the PDCA Cycle. 2022.
6. Короткий огляд моделі SPEM / SLMHM і спіральної динаміки. <http://doi.org/10.20944/preprints202104.0490.v2>.
7. Khalifa E. Post-Information Society: Restructuring Human Society, Gulf. Economics. World. 2021.
8. World Economic Forum – State of Global Cooperation. URL: <https://www.gulfeconomics.world/post/post-information-society-restructuring-human-societ> (дата звернення: 22.05.2024).

References

1. Webster, F. (2014). Theories of the Information Society. 4ed. *Routledge*.
2. Hakh, D. (2020). Ohliad modeli prostoi iierarkhii motyvatsii navchannia [Overview of the model of a simple hierarchy of learning motivations]. *Internet-osvita-nauka: materialy XII Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (pp. 225-227). Vinnytsia [in Ukrainian].
3. Bai, C., Dallasega, P., Orzes, G., Sarkis, J. (2020). Industry 4.0 technologies assessment: A sustainability perspective. *International Journal of Production Economics*. 229:107776. <http://doi.org/10.1016/j.ijpe.2020.107776>.
4. Gakh, D. (2022). A Look into the Future: Post-Information Society. Institute of Control Systems of ANAS.
5. Gakh, D. (2022). Improving Structure of the SLMHM on the Base of the PDCA Cycle.

6. Korotkyi ohliad modeli SPEM / SLMHM i spiralnoi dynamiky [A brief overview of the SPEM / SLMGM model and spiral dynamics]. <http://doi.org/10.20944/preprints202104.0490.v2> [in Ukrainian].

7. Khalifa, E. (2021). Post-Information Society: Restructuring Human Society, Gulf. Economics. World.

8. World Economic Forum – State of Global Cooperation. URL: <https://www.gulfeconomics.world/post/post-information-society-restructuring-human-societ>.